

Martina Grahek Ravančić

U IME NARODA!

Djelovanje sudova za zaštitu nacionalne časti
Hrvata i Srba u Hrvatskoj 1945. godine

HRVATSKI
institut za
POVIJEST

Zagreb, 2023.

Sudovi izriču pravdu u ime naroda.

Ustav Federativne Narodne Republike Jugoslavije, čl. 117.

*Ništa nemam osim uvjerenja da sam častan,
ako i to izgubim, biću ruševina.*

Meša Selimović, *Derviš i smrt*

SADRŽAJ

PREDGOVOR.....	IX
UVOD.....	1
HISTORIOGRAFIJA I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	5
DRUŠTVENO-POLITIČKE OKOLNOSTI	11
NORMATIVNO-ZAKONODAVNI OKVIRI.....	15
PRAKSA SUDOVA ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI U DRUGIM ZEMLJAMA.....	27
TISAK I PROPAGANDA O DJELOVANJU SUDOVA ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI HRVATA I SRBA U HRVATSKOJ.....	37
USTROJAVANJE SUDOVA ZA ZAŠTITU NACIONALNE (NARODNE) ČASTI.....	57
SUDOVI ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI HRVATA I SRBA U HRVATSKOJ	77
IMENOVANJE ČLANOVA SUDA.....	92
SUDOVI ČASTI PRI INSTITUCIJAMA	96
PRIVREDNA SURADNJA S NEPRIJATELJEM	107
IZVRŠENJE KAZNE PRISILNOGA RADA	110
BROJČANE PROCJENE.....	114
PREDMETI PO OSNOVI OSUDE.....	125
PROGLAŠENJE AMNESTIJE I ZAVRŠETAK RADA SUDOVA ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI HRVATA I SRBA U HRVATSKOJ.....	139

ZAKLJUČAK.....	153
SUMMARY	161
POPIS KRATICA	171
POPIS IZVORA I LITERATURE	173
KAZALO IMENA.....	189
ŽIVOTOPIS	191

PREDGOVOR

Moj interes za ovu temu nastao je nakon višegodišnjega rada po arhivima i iščitavanju brojne literature u kojoj sam pronalazila vrlo rijetke navode o radu sudova za zaštitu nacionalne časti na području Hrvatske, tj. Jugoslavije. Znatiželja me pogurala i vidjela sam u tome „mali” projekt koji je činio i logičnu sastavnicu svih mojih dosadašnjih istraživanja. Projekt se nije pokazao malen, a ni lagan. Bilo je dana kad se činilo najbolje odustati, no upravo su mi tada najviše pomogli savjeti kolega. Možda je to bio samo entuzijazam, tako svojstven povjesničarima, čak i onda kad se čini da, koliko god se trudila, radiš nešto što će tako teško doprijeti do javnosti, a ako se to i dogodi, uvijek će postojati „netko” tko je čuo ili tko to zna bolje. No, unatoč tome, srećom uvijek postoje ljudi koji su toliko drugačiji od ostalih, pa moja najiskrenija i najtoplija zahvala za entuzijazam i podršku, ne samo za ovu knjigu već za sve ove godine, ide dr. sc. Vladimiru Geigeru. Uz njega svaki dan učim i beskrajno sam zahvalna što uvijek nađe zrnce snage i slobodnoga vremena da „još malo išara” rukopis – čak i kad jako kasnim. Hvala upravi Hrvatskoga instituta za povijest koja je odlučila objaviti i ovu knjigu. Divan je osjećaj kad imaš apsolutnu podršku i kad bez ikakvih ograničenja možeš raditi ono što uistinu voliš. Veliko hvala zaslužila je i recenzentica knjige dr. sc. Mateja Čoh Kladnik, čiji su radovi, ali i opaske za rukopis, bili odlična vodilja i velika pomoć pri radu na ovoj knjizi. Zahvalnost dugujem i dr. sc. Vladimiru Huzjanu, upravitelju Zavoda za znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Varaždinu, koji mi je sasvim neočekivano „otkrio” put do arhivske građe za varaždinsko područje. U većini slučajeva nisam imala problema s korištenjem i fotografranjem arhivske građe. Stoga moram zahvaliti djelatnicima Hrvatskoga državnog arhiva u Zagrebu, Državnoga arhiva u Zagrebu, Državnoga arhiva u Karlovcu, Državnoga arhiva u Gospiću te Arhiva Jugoslavije u Beogradu, koji su mi svojom susretljivošću i stručnošću olakšali istraživački rad.

I na kraju, iako će zvučati uobičajeno, moram spomenuti i svoju malenu obitelj. Taj ponekad suludi dvojac čini moje dane boljima i potpunima. Hvala vam što me trpíte i što ste uvijek i bezrezervno moja najveća podrška.

Ovu knjigu posvećujem Tebi, bez koje Tisjini crteži nemaju više onaj puni smisao.

Zagreb, svibanj 2022.

Martina Grahek Ravančić